

Nr 446.

Fröken **Wellin**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 101, med förslag till lag om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus.

Kungl. Maj:ts proposition nr 101 med förslag till lag om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus innehåller utom själva lagförslaget även ett förslag till sjukhusstadga avsedd att utfärdas av Konungen. I anledning av det i stort sett synnerligen väl avvägda förslaget uttalas här nedan en del synpunkter och önskemål rörande några detaljfrågor.

I anslutning till de i lagförslaget § 11 intagna bestämmelserna angående tillsättande av läkarbefattningar må anföras följande:

Den obestridd höga ställning vårt lasarettsväsende intar beror huvudsakligen på tre omständigheter, nämligen landstingens offervillighet, läkarens praktiskt och vetenskapligt goda utbildning samt slutligen den öppna och fria konkurrensen om lasarettsläkartjänsterna.

Det är verkraften av denna sista omständighet, som är i fara genom vad i denna § mom. 1 tredje stycket föreslås; det heter nämligen där: »Sedan förslag upprättats, äger sjukhusdirektionen att avgiva förord till förmån för någon av de å förslaget uppförda eller annan sökande, vilken av någon av dem, som inom medicinalstyrelsen deltagit i behandlingen av ärendet, ansetts böra erhålla förslagsrum.»

I detta stadgande kan tänkas ligga underförstått, att Kungl. Maj:t vid utnämningen bör följa det på så sätt tillkomna förordet, därest icke alldeles särskilda förhållanden motivera en avvikelse. Detta giver åt bestämmelsen en räckvidd, vilken blir så mycket mera betänkelig, som densamma kan komma att befordra godtycke vid ifrågavarande läkarbefordringar.

Även en annan fara föreligger, nämligen den, att bestämmelsen kan komma att verka i viss mån desorganiserande på det ämbetsverk, medicinalstyrelsen, som skall handlägga dessa ärenden. I dylika befordringsärenden skola i regel deltaga, förutom chefen, 4 medicinalråd samt den ledamot av vetenskapliga rådet, som representerar det fack, ärendet gäller. Skilda meningar om vikten och betydelsen av de olika huvudmoment, som ingå i värdesättningen av de sökandes meriter, nämligen tjänstålder, praktisk sjukhusutbildning, större eller mindre mångsidighet, väl vitsordad självständig verksamhet, vetenskapliga kvalifikationer o. s. v., kunna naturligtvis göra sig gällande och göra det säkerligen också ej sällan även med nuvarande bestämmelser, men ett sammanjämkande av olika meningar torde dock nu lättare låta sig göra, än om var och en av de i beslutet deltagande vet, att hans särmening genom stadgandet, att även denna berättigar till förords erhållande, blir likvärdig med den, som om-

fattas av samtliga övriga i ärendets behandling deltagande, även om dessa äro eniga. Men härjämte öppnar stadgandet möjlighet för att förslaget, som i princip är avsett att bestå av tre namn, kan komma att upptaga ända till sex sökande. Värre är dock, att det inflytande, som härigenom lägges i den enskilde ledamotens hand, kan, utan att gränsen för det lojala härvid överskrides, komma att leda till en del oformligheter, därigenom att olika, frågan mer eller mindre ovidkommande faktorer lättare få tillfälle att inverka på ärendets sakliga behandling.

Tanken, att endast en ledamot i centralt ämbetsverk, vilken icke är dess chef, kan enbart genom sitt votum diktera beslut i viktigare frågor, torde dessutom vara helt främmande för de principer, på vilka vårt hela förvaltningsväsende är byggt. I lagförslaget finnes därtill ej någon bestämmelse om, hur ett sådant beslut skall kunna överklagas.

Om det nu likväl skulle anses lämpligt, att en bestämmelse av denna art inrymmes i den nya lagen, synes det rimligt att så vitt möjligt skapa garanti mot ovan påtalade olägenheter genom stadgandet, att minst *två* av dem, som inom medicinalstyrelsen deltagit i behandlingen av ärendet, måste hava förenat sig för att sjukhusdirektion skall vara berättigad att med sitt förord gå utanför förslaget.

Skulle detta icke bliva godtaget, vore det säkerligen lyckligare med tanke på det framtida samarbetet inom medicinalstyrelsen att bibehålla bestämmelsen angående förslag och förord i nu gällande lasaretsstadga, i vilken ingenting ut-säges om, huruvida lasaretsdirektionen äger avgiva sitt förord utom eller inom förslaget. Det ligger ju sedan alltid i Kungl. Maj:ts hand att i varje fall, vare sig reservation föreligger eller ej, pröva, huruvida ett utom förslaget lämnat förord bör vinna avseende eller icke.

Lagförslaget § 18 innehåller detaljerade föreskrifter dels om den ansvarige läkarens skyldighet att stå patienter till tjänst utan rätt att därför av dessa kräva ersättning och dels om de fall då, i olikhet mot nuvarande bestämmelser, skyldighet för vissa patienter skulle inträda att till ifrågavarande läkare utge ersättning — efter fastställd taxa — utöver den av dem erlagda legosängsavgiften. Detta senare skulle uteslutande avse patienter, som vårdas å enskilt eller halvenskilt rum. I första hand skulle dessa patienter vara skyldiga utgiva sådan ersättning till överläkaren, d. s. k. ansvarige läkaren, men av motiveringen till lagförslaget framgår, att särskild ersättning skulle utgå även till andra ansvariga läkare såsom till röntgenläkaren, därest hans hjälp påkallas, och ävenså i liknande fall till patologen.

Det ligger något mycket litet tilltalande i detta förslag, att en sjuk, som vårdas på en allmän sjukvårdsanstalt, förutom den ordinarie avgiften till institutionen skall ha personliga avgifter att erlägga till olika läkare för behandlingar och undersökningar, vilka han icke kan undandraga sig och vilka väl måste anses såsom ett led i den vård han bör erhålla under sin sjukhusvistelse. Att

ersättning bör utgå till den på respektive avdelning ansvarige läkaren (överläkaren) är nog en allmänt gängse uppfattning, ty patienter på enskilda och halvenskilda rum ha i regel pretention på, att denne läkare personligen övervakar, handleder och lägger hand vid deras vård även rörande sådana detaljer, som han i fråga om sjuka å allmän sal vanligen lämnar åt underläkaren att utföra. *Det är väl för detta ökade krav på överläkarens tid och arbete, som dessa patienter böra erlægga en extra ersättning.* För sin till sjukhuset erlagda avgift — väsentligt högre än å allmän sal — torde de av sjukhuset kunna påräkna samma förmåner i fråga om allmän sjukhusvård som de s. k. salspatienterna. Rörande undersökningar och behandlingar av röntgenläkare och patolog föreligger från patienter å enskilda och halvenskilda rum ingen personlig hänvändelse med särskilda krav och förväntningar, utan äro de i fråga härom jämställda med övriga patienter å sjukhuset. Röntgenläkare och patolog ha för deras skull ej mera besvär och arbete än för vilken annan patient som helst. Det enda riktiga och rättvisa synes därför vara, att dessa läkare få sina lönevillkor avvägda med hänsyn till, att de icke skola erhålla extra avgifter från å sjukhuset inneliggande patienter utan för dylik inkomst få räkna endast med utifrån kommande klientel.

Hela detta förslag om ersättning och taxor företer bilden av ett provisorium. Meningarna om den mer eller mindre lämpliga formen för denna ersättning växla i hög grad. Ett taxeförslag förordas från ett håll, men kritiseras från ett annat. Då det här rör sig om tillämpandet av en ny princip, är helt naturligt, att hela åtgärden får något trevande över sig. Den frågan tränger sig därför osökt fram: varför införa hela detta detaljförslag i lagen? Det vill förefalla, som om det mera hörde hemma i stadgan och borde förekomma i lagen blott i form av ett nytt moment under § 20. Det torde säkerligen också vara rätt så svårt för riksdagen att i denna ömtåliga fråga taga ståndpunkt till de skiftande meningarna rörande de olika taxeförslagen. Ett överflyttande av bestämmelserna härom från lagen till den av Kungl. Maj:t fastställda stadgan skulle givetvis innebära en smidigare form för prövning och tillämpning av en inom sjukhusväsendet relativt ny och oprövad princip. Som av handlingarna framgår har densamma hittills tillämpats allenast å trenne platser, nämligen vid Göteborgs stads sjukhus, vid Allmänna Barnbördshuset i Stockholm och vid Akademiska Sjukhuset i Uppsala.

Den form för ersättning till läkaren, som härvidlag ifrågakommit, är enligt uppgift den s. k. dagtaxan. Från olika håll ha, som tidigare angivits, invändningar rests mot denna form och förslag i stället framställt om en taxa, som varierade efter vad som kunde benämnas arbetsprestationen. I den kungl. propositionen har i anslutning till sakkunnigförslaget valts en medelväg, varvid dagtaxan blivit det grundläggande, men för vissa angivna fall avsedd att utbyggas med en tilläggstaxa. Dennes tillämpning på röntgenläkarnes och patologernas verksamhet är redan i det föregående berörd; den större eller mindre rättvisa,

varmed den kommer att verka i övriga föreslagna fall, undandrar sig en utomstående bedömning. Det vill då synas, att försiktigheten manade till att icke definitivt i vare sig lag eller stadga fastställa uteslutande ett system, som med eller mot vederbörandes önskan måste tillämpas, utan att möjlighet hölles öppen för provande av åtminstone två olika former. Då icke ifrågasatts, att riksdagen skulle pröva de olika taxornas storlek, torde det väl ej heller vara nödvändigt, att riksdagen uttalar sig för något visst system, varefter dessa taxor skola utgå; det väsentliga i förslaget ligger väl däruti, att riksdagen tager ställning till det principiellt nya, d. v. s. till läkarens rätt att erhålla ifrågavarande ersättning och till patientens skyldighet att erlägga en efter skäliga grunder avvägd sådan. Här nedan framställs därför förslag i denna riktning.

I samband med ovan omförmälda läkartaxor bör uppmärksamhet ägnas åt förslaget till sjukhusstadga § 34, som hänför sig till viss del av sysslomannens åligganden. I mom. 2 av denna § stadgas skyldighet för sysslomannen att uttaga ansvarig läkare tillkommande ersättning för undersökning, behandling eller skötsel av person, som vårdas å enskilt eller halvenskilt rum, *i den mån ersättningen ej erlagts direkt till läkaren*. Och vidare att, då vårdad person förklarar sig anse fordrat belopp oskäligt, hos medicinalstyrelsen påkalla prövning därav. Båda dessa bestämmelser äro ägnade att inge farhågor, att härav kunna följa för starka påfrestningar för ett förtroendefullt och lojalt samarbete mellan läkare och syssloman. Tveksamhet kan i stort sett råda om lämpligheten av att sysslomannen skall inkassera läkarhonoraren, men anses det, att han skall göra detta, böra samtliga avgifter betalas till honom och ej blott en del därav eller de, som bliva föremål för indrivning. I så fall bör även finnas bestämmelse om, att läkare, innan patienten utskrivs från sjukhuset, har skyldighet att till sysslomannen lämna uppgift om den summa, patienten är skyldig att enligt för sjukhuset gällande taxa erlägga till den ansvarige läkaren. Anmälan till medicinalstyrelsen om att patient anser fordrat belopp oskäligt bör helst icke ske genom sysslomannen. Därest det anses olämpligt att detta åläge styresmannen, då dylik anmälan kunde avse honom själv, kunde väl detta åliggande påvila en av direktionens ledamöter.

Under hänvisning till vad ovan anförts ber jag få hemställa:

- 1) att riksdagen måtte vidtaga den ändringen i § 11 mom. 1 tredje stycket, att orden »vilken av någon av dem» utgå och ersättas med följande: »vilken av tvenne av dem»; eller alternativt
- 2) att bestämmelsen angående förslag och förord i nu gällande lasaretsstadga (§ 21) bibehålles;
- 3) att § 18 i förslaget till lag utgår och att ett nytt moment rörande läkarhonorar och taxor införes under § 20;

4) att i motiveringen till det blivande lagförslaget göres uttalande om:

a) att rätt till särskild ersättning av patienter å enskilda eller halvenskilda rum må tillkomma allenast ansvarig läkare å den avdelning, där patient vårdas,

b) att vid utfärdande av bestämmelser rörande läkartaxorna möjlighet hålles öppen att tillämpa två alternativa system,

c) att, därest sysslomannen skall inkassera läkare tillkommande honorar, samtliga dylika avgifter böra inbetalas till sysslomannen,

d) att anmälningsskyldighet till medicinalstyrelsen om, att patient anser fordrat belopp oskäligt, icke bör åläggas sysslomannen;

5) samt att vederbörande utskott måtte vidtaga de omformuleringar och redigeringar i lagtexten, som påkallas av ovanstående förslag.

Stockholm den 13 mars 1928.

Bertha Wellin.